

Catullus en Lesbia

Imitatie van Sappho Carmen 51 (pag. 63)

- 1 het feit dat deze man in staat is tot iets waarvan Catullus zelf buiten zinnen raakt
- 2 a Catullus vermaant zichzelf dat hij niets omhanden heeft en daardoor alle tijd om zich te laten meeslepen door zijn emoties (die tot zijn ondergang kunnen leiden, net zoals in het geval van de door hem aangehaalde voorbeelden).
b door de anafoor van *ledigheid* en metonymie in r. 11
- 3 Catullus heeft toegevoegd het element *dat ongelukkig ... t/m ... berooft*. Met deze woorden geeft hij kort zijn gevoel aan dat hij in het vervolg beschrijft.
- 4 Hij vertaalt hiermee Sappho's *Niet meer kan ik zien uit mijn oogen*.

Het musje Carmen 2 (pag. 63)

- 5 a Strofe 1: Catullus roept het musje aan en roept daarmee het beeld op van zijn meisje dat met het musje speelt.
Strofe 2: Speelt zij misschien met het musje ter afleiding van haar verlangens?
Strofe 3: Uit zijn wens 'had ik maar net als zij een speelgenootje' spreekt zijn verlangen naar het meisje.
b Beiden – Lesbia (r. 8) en Catullus (r. 10) – zijn ten prooi aan hevige gevoelens.
- 6 Met *het* wordt bedoeld een speelgenootje.
- 7 Atalanta is een jageres uit Arkadië, beroemd om haar snelheid en moed. Zij wilde alleen maar trouwen met de man die haar bij het hardlopen zou overtreffen: de verliezers liet zij doden. Tenslotte lukte dit een minnaar door een list: hij had van Afrodite drie gouden appels gekregen die hij tijdens de wedstrijd een voor een liet vallen voor de voeten van Atalanta. Deze bukte zich steeds om ze op te rapen en verloor daardoor zoveel tijd dat zij werd overwonnen.
- 8 De meisjesgordel is metaforisch voor de maagdelijkheid die zij kwijtraakt in het huwelijk met de man die haar heeft overwonnen.
- 9 Het afgebeelde is Catullus en het speelgenootje. Het beeld is Atalanta met haar gouden appel. Het *tertium comparationis* is het graag willen hebben van respectievelijk speelgenootje en gouden appel.
- 10 De regels 9 en 10 vormen inhoudelijk al de climax van de twee voorafgaande strofes.
- 11 Bij Catullus gaat het niet om het *zijn* maar om het *hebben* van een troeteldier om zijn gevoelens draaglijker te maken.

De dood van het musje Carmen 3 (pag. 63)

- 12 de aanroep van goden en godinnen van de liefde
Catullus spreekt tot driemaal toe van *mijn meisje* (r. 3, 4 en 17).
De lieveling van mijn meisje (r. 4) is een echo van r. 1 van Carmen 2.
De intimiteit tussen het musje en het meisje (6-10) roept het beeld van geliefden op.
Catullus is begaan met haar verdriet (r. 2 en 15-8).
- 13 het verzoek om te treuren (r. 1-2)
het prijzen van de gestorvene (r. 6-10)
het oproepen en vervloeken van de duistere wereld van de dood (r. 11-4)
boosheid over de wrede dood (r. 15-8)
- 14 Het wordt ironisch van toon door de oproep tot goden en mensen om mee te treuren: dit staat niet in verhouding tot de dode: een musje; ditzelfde geldt voor de elementen die de sfeer van een grafschrift oproepen.

Quintia Carmen 86 (pag. 63)

- 15 Quintia is een schoonheid volgens de meer gangbare smaak, Lesbia is spannender.

Lesbius Carmen 79 (pag. 64)

- 16 a De toon is ironisch.
b Catullus suggereert dat Lesbia een incestueuze relatie heeft met haar broer, aangezien zij meer om hem geeft dan om haar minnaar Catullus.
- 17 Niemand anders wil ook maar iets met deze Lesbius te maken hebben: daar durft Catullus het welzijn van zijn eigen familie onder te verwerpen.

Symptoom Carmen 83 (pag. 64)

- 18 1-3 Catullus schetst de situatie tussen Lesbia, haar man en hemzelf.
4-5 Catullus geeft aan hoe de situatie werkelijk is: hijzelf is daarin superieur ten opzichte van de echtgenoot.
6-9 Catullus analyseert Lesbia's gevoelens tegenover hemzelf.
- 19 a het voegwoord *maar*
b adversatief asyndeton

Ware liefde Carmen 92 (pag. 64)

- 20 1 mededeling over het gedrag van Lesbia
2-3 conclusie naar aanleiding van haar gedrag
4-6 bewijs voor deze conclusie in de vorm van de vraag (r. 4)
en het antwoord in r. 4-6
- 21 Tussen de regels 1 en 2 is sprake van een adversatief asyndeton.

Blijven zoenen! Carmen 5 (pag. 64-5)

- 22 Hij wil haar overreden om elkaar te blijven kussen.
- 23 Het leven is kort: als we eenmaal dood zijn, kan het niet meer (r. 5-6).
Zo voorkomen we de invloed van magie (r. 12).
- 24 Opvallend is het naast elkaar plaatsen (iuxtapositie) van *omnes* en *unius*;
het effect is het benadrukken van de inhoud: alle praatjes één as.
- 25 Gemarkeerd wordt het vermogen van de zon om eindeloos onder te gaan en op te komen.
- 26 Tussen r. 4 en 5 is een adversatief asyndeton en de inhoudelijke tegenstelling wordt nog aangezet door de plaatsing van zowel *soles* als *nobis* aan het begin van de regel.
- 27
  - a de metafoor van dag en nacht respectievelijk slapen voor het leven en de dood.
  - b *brevis lux* en *nox perpetua* contrasteren met elkaar.
  - c De tegenstelling wordt gemarkeerd door *lux* aan het einde en *nox* aan het begin van het volgende vers.
- 28
  - a Catullus ziet dit als positief: zoveel kussen dat wij het ook niet weten.
  - b Het is een aanvulling want een bijkomend voordeel dat niemand deze onbekende hoeveelheid kussen kan beheksen.

Trouw Carmen 87 (pag. 65)

- 29
  - a regel 1 en 4 beginnen beide met *geen ...*
regel 2-3 en 5-6: *zo oprecht ... als* en *zo hecht ... als*
regel 3 en 6: *jij ... door mij* en *mijn ... aan jou*
  - b anafoor van *geen* en *zo ... als*
chiasme: *jij ... mij ... mijn ... jou*
- 30 De liefde komt van de kant van Catullus: *jij bemind door mij en mijn trouw aan jou*.
Het lijkt een aflopende zaak: *is bemind* (r. 2) en *is geweest* (r. 5).

De onverzadigbare Carmen 7 (pag. 65)

- 31 Hoeveel kussen zijn nu eigenlijk genoeg voor jou?
- 32
  - a Geen enkel aantal is voor mij genoeg.
  - b Hij maakt het duidelijk door twee vergelijkingen met natuurverschijnselen die in ontelbare hoeveelheden voorkomen.
- 33
  - a De eerste vergelijking doet prozaïsch aan door de schijnbaar nauwkeurige plaatsaanduiding.
  - b Dit is kenmerkend voor de stroming waartoe Catullus behoort, de *poetae novi*, die bij voorkeur minder bekende mythologische, historische en geo-grafische details opnamen in hun werk en zich daarmee onderscheidden als *poetae docti*.
- 34 Het element van het heimelijke: de sterren en de nacht zijn hun stille getuigen.
- 35 In beide gedichten is sprake van ontelbare hoeveelheden: Carmen 5 r. 6-10 en Carmen

7 r. 3-9.

In beide gedichten moeten het zoveel kussen zijn dat een kwaadwillend iemand er niets mee kan: Carmen 5 r. 12-3 en Carmen 7 r. 14-5.

Verraderlijke vriendschap Carmen 77 (pag. 66)

- 36 a Het leidt een geëmotioneerde correctie in op de manier waarop hij Rufus aansprak.
b In het tweede distichon maakt Catullus Rufus verwijten door een vraag die ongelooft uitdrukt. In het derde distichon spreekt hij dit verwijt uit als een keihard feit.
c Dit wordt benadrukt door de herhaling van *eripuisti*.
- 37 Hij is in Catullus' leven binnengedrongen.
Hij heeft verwoestingen aangericht in het binnenste (innerlijk) van Catullus:
hij heeft Catullus beroofd van alles wat hij bezat.
- 38 a met een slang
b Dit wordt opgeroepen door *subrepsti* (r. 3) en *venenum* (r. 5).
- 39 parallelie: tweemaal genitivus vocativus genitivus
een vocativus geplaatst tussen respectievelijk *nostrae vitae* en *nostrae amicitiae*
enjambement
- 40 Het eerste *nostrae* is een poëtisch meervoud; het tweede *nostrae* is van mij en van jou.

Trouw Carmen 75 (pag. 66)

- 41 Hij verwijt Lesbia haar wangedrag. Hij verwijt zichzelf dat hij zich niet van haar weet los te maken.
- 42 innige gevoelens van liefde en niet aflatende begeerte
- 43 a Hij bedoelt: hoe trouw je je ook zult gedragen.
b Hij bedoelt: hoe je je ook zult misdragen.

Liefdeswoorden Carmen 70 (pag. 66)

- 44 De inhoud is positief: de mooie woorden van een minnares.
- 45 Zij zijn niet dezelfde persoon. Met *mijn vriendin* wordt – uiteraard – Lesbia bedoeld, maar met *een vrouw* bedoelt Catullus een vriendin in het algemeen.
- 46 Catullus bedoelt dat het vluchtige uitspraken zijn van geen enkele waarde.

Voorgoed voorbij Carmen 8 (pag. 67)

- 47 a r. 1-2 aansporing tot zichzelf
3-8 terugblik op het gelukkige verleden
9-11 ontzunderend heden gevolgd door aansporing tot zichzelf
12-3 afscheid van het meisje, gevolgd door bemoediging van zichzelf
14-8 richt zich tot het meisje met toenemende emoties

- 19 terug bij af: aansporing tot zichzelf
- b r. 1-2 heden: *coni.praesens*
- 3-8 verleden: *quondam* + perfectum/imperfectum
- 9-11 heden: *nunc* + imperativus praes.
- 12-9 grotendeels toekomst: praesens + futurum
- c r. 1-11 Catullus spreekt tot zichzelf
- 12-8 Catullus richt zich tot het meisje
- 19 Catullus spreekt tot zichzelf

- 48 Hij beschrijft zijn vroegere geluk met *fulsere ... candidi ... soles* (r. 3, 8).
- 49 De woorden *quondam* (r. 3) en *nunc* (r. 9) markeren deze afwisseling.
- 50 a litotes
- b Het benadrukt het graag willen van het meisje.
- 51 Catullus zal je niet meer lastig vallen maar het zal je berouwen.
- 52 anafoor van *quis* en een climax: zijn emoties nemen bij elke vraag in hevigheid toe. Verder zijn het retorische vragen.
- 53 De tegenstelling tussen de hevige emoties en de aansporing tot het volharden in het aanvaarden van de situatie.

Bede Carmen 76 (pag. 67)

- 54 r. 1-12 feitelijk: jij hebt jezelf in deze relatie niets te verwijten, dat zal in je voordeel blijken te zijn.
- r. 13-24 aansporing: je ziet het gedrag van de ander; het is zinloos houd ermee op.
- r. 25-39 gebed tot de goden: red mij uit deze situatie.
- 55 De toon is aansporend door de vele imperatieven en het wanhopige klinkt door in de anafoor van *het is lastig en je enige*.
- 56 De woorden *vertrouwen verloren*, *afmartelen* en *ongelukkig* markeren de stemming van de dichter.
- 57 de plechtige toon van een wanhopig gebed
- 58 In het derde deel richt hij zich tot de goden, in de eerste twee tot zichzelf.
- 59 Catullus vergelijkt zich met een ernstig zieke (die dreigt te bezwijken).
- 60 Hij verdient het op grond van zijn levenswijze (r. 29 en 39).

Leugens Carmen 72 (pag. 68)

- 61 a het gelukkige verleden (r. 1-4): *dicebas quondam* en *dilexi tum* in tegen-stelling tot het ontzuisterende heden (r. 5-8): *nunc cognovi*
- b door een adversatief asyndeton
- 62 *dilexi* (r. 3) wordt nader toegelicht in *sed pater ... t/m ... generos*: liefde gebaseerd op respect en genegenheid tegenover de fysieke liefde in *uror*. Hetzelfde geldt voor het fysieke *amare* (r. 8) tegenover *bene velle*.

- 63 a Lesbia is hem ontrouw: in plaats van *solum te nosse Catullum en nec prae me velle tenere Iovem*.
 b *iniuria* (r. 7)
 c Zijn verlangen naar haar wordt weliswaar door deze ontrouw aangewakkerd maar zij is gedaald in zijn achting: *impensius uror* tegenover *tamen es vilior et levior en cogit amare magis, sed bene velle minus* (r. 8).
- 64 *Mijn vriendin ... t/m ... Jupiter het zelf* (r. 1-3) naast *Dicebas quondam ... t/m ... tenere Iovem* (r. 1-2)

Paradox Carmen 85 (pag. 68)

- 65 het gevoel niet meer van iemand te houden maar deze persoon wel te begeren
 85 r. 1 *Mijn haat is mijn liefde*.
 72 r. 5-6 *impensius uror ... tamen es vilior et levior*
 72 r. 8 *amare magis, sed bene velle minus*
- 66 Het effect is dat de gevoelens centraal staan en dat maakt het heftiger.

Boodschap Carmen 11 (pag. 68-9)

- 67 Het bericht luidde "Houd je nog van me?"
 r. 21 *Reken maar niet op mijn liefde van vroeger*.
- 68 In het eerste deel (r. 11-14) vraagt Catullus Furius en Aurelius of zij als blijk van hun trouwe vriendschap voor hem tot alles bereid zijn.
 In het tweede deel krijgen zij dan eenvoudigweg de opdracht om Lesbia namens hem af te wijzen.
- 69 In r. 1-14 gebruikt Catullus taal die beelden oproept van avonturen in verre landen.
 Tegenover deze bloemrijke taal gebruikt hij in r. 17 en volgende woorden die niets aan de verbeelding overlaten.
- 70 Ze vormen een tegenstelling met *mijn meisje* (r. 15): voor hem was zij de enige, dit in tegenstelling tot al die zogenaamde minnaars van haar zelf.
- 71 a Het beeld is een bloem aan de akkerrand.
 b Het afgebeelde is de liefde.
 c Het *tertium comparationis* is het onherstelbaar kapot gemaakt zijn.
- 72 Het markeert het definitief voorbij zijn van Catullus' liefde en hoe onbelangrijk hij kennelijk voor haar was (r. 22-4 *als een bloem ... t/m ... geknakt*)

Wens Carmen 109 (pag. 69)

- 73 Bedoeld wordt Lesbia.
- 74 a Zij heeft eeuwige trouw beloofd.
 b Neen, hij vertrouwt haar niet en bidt tot de goden dat ze de waarheid spreekt.

Stoephoer Carmen 58 (pag. 69)

- 75 1-3 In de eerste drie regels laat hij zich meeslepen door zijn herinnering aan het gelukkige verleden, in de laatste twee beschrijft hij verbitterd het rauwe heden.
- 76 door de tegenstelling tussen *amare* en het grove *glubere*
- 77 chiasme ... *Lesbia illa, illa Lesbia*
anafoor ... *Lesbia nostra, Lesbia illa*
- 78 De ironie wordt bewerkt door het contrast tussen de hoogdravende omschrijving – ontleend aan het epos – *magnanimi Remi nepotes* en de banale handelingen die zij verrichten op de hoeken van straten.

Voor Cicero Carmen 49 (pag. 69)

- 79 Hij drijft de spot met Cicero
- a door de wijze waarop hij hem aanspreekt: *disertissime Romuli nepotum*
  - b door de overdreven formulering van de tijd *quot sunt ... t/m ... annis*
  - c door zichzelf af te schilderen als slechtste dichter van allen kan het tegenovergestelde beeld van Cicero als beste advocaat van allen niet meer serieus genomen worden.
- 80 climax ... *sunt ... fuere ... post aliis erunt in annis*
anafoor *quot ... quot ... quot*
repetitio ... *pessimus omnium poeta en omnium* (r. 5-7)